

TIESLIETU PADOME

Reģistrācijas Nr. 90000068892
Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1511

Tālrunis 67 020 343
E-pasts t.padome@at.gov.lv

Rīgā

2021. gada 12. martā

Rezolūcija par tiesas un tiesnešu kritikas jautājumiem

2021. gada 26. februārī Augstākās tiesas priekšsēdētājs nāca klajā ar paziņojumu Latvijas Televīzijā par Ekonomisko lietu tiesas tiesnešiem un viņu kompetencēm. Komentējot tiesneša amata kandidātu atlases procesu, Tieslietu padomes priekšsēdētājs saka: “Viss notika tādā steigā. Kad sāka darboties, nebija zināms, kas notiks tālāk. Tagad ir nonākuši finišā - jau tiesneši ir apstiprināti, pēc mēneša viņiem ir jāsāk strādāt. Nevienam no viņiem nav tiesneša pieredzes. Tagad sāk domāt par to, kā viņus apmācīt. Protams, mēs, esošie tiesneši, savus jaunus kolēģus atbalstīsim visos iespējamajos veidos - piedalīsimies viņu apmācībā, dosim padomu, jo tiesnešu darbs ir ļoti specifisks. Tagad viņus pusotru mēnesi intensīvi apmācīs līdz marta beigām un tad viņiem būs jāsāk strādāt.”¹

Savā komentārā par jaunajiem kolēģiem tiesnešiem Augstākās tiesas priekšsēdētājs saka, ka “jebkurā gadījumā viņiem ir visas iespējas vērsties pie Tieslietu padomes, pie manis personiski lūgt kaut kādu atbalstu. Mums ir Tiesnešu biedrība, kas var atbalstīt tiesnešus profesionālās izaugsmes jomā. Darīsim visu, lai viņi varētu to jautājumu pavilkt, jo manas lielākās bažas šobrīd tādas, lai pieredzes trūkums nerada situāciju, ka viņiem ir jāstājas Tiesnešu Disciplinārkolēģijas priekšā par to, ka viņi kaut ko nepareizi izdarījuši.”²

Komentējot t.s. “Lemberga lietu”, Augstākās tiesas priekšsēdētājs saka: “Šī lieta būs kā hrestomātisks piemērs, kur tiesnešiem mācīties, kā nedarīt, acīmredzot. [...] Uz šīs lietas pamata ir tiešām bezmaz vai jātaisa mācību grāmata tiesnešiem, lai zinātu, kā turpmāk nedarīt. Un ne tikai tiesnešiem, bet es pieļauju arī prokuroriem.”

Šādā situācijā Tieslietu padome uzskata par nepieciešamu izskaidrot, ka:

1. Ekonomisko lietu tiesas tiesneša amata kandidātu atlase notika pēc konceptuāli jaunas Tieslietu padomes noteiktas atlases kārtības.
2. Konkursu vadīja Tieslietu padomes izveidota atlases komisija, kuras sastāvā ir tikai tiesu varas pārstāvji – visu trīs instanču tiesneši, pilnībā izslēdzot jebkādu izpildvaras iesaisti konkursa norisē.

¹ <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/26.02.2021-saruna-ar-augstakas-tiesas-priekssedetaju-aigaru-strupisu.id212410/>

² <https://twitter.com/ltvzinat/status/1365185203614982144>

3. Tiesu sistēmā ir uzņemti deviņi kvalificēti juristi, kuri sekmīgi izturējuši visus atlases pārbaudījumus.
4. Visi deviņi tiesneši ir apstiprināti amatā ar Latvijas Republikas Saeimas deputātu pārliecinošu atbalstu.
5. Sabiedrības uzticības celšana tiesu varai ir viens no neatliekamajiem uzdevumiem tiesiskuma stiprināšanai.

Vērtējot Augstākās tiesas priekšsēdētāja publiskos izteikumus, Tieslietu padome valsts demokrātiskās iekārtas un tiesu neatkarības aizsardzības interesēs uzskata par nepieciešamu paziņot, ka:

1. Esam neizpratnē par Augstākās tiesas priekšsēdētāja neargumentētajiem apgalvojumiem, ka Ekonomisko lietu tiesas tiesnešu atlases process bijis neorganizēts. Gluži pretēji – tiesnešu vakancēm bija pieteikušies agrāk nepieredzēti liels skaits pretendentu, tas tika atlasīts tik stingrā konkursā, kāds līdz šim nebija noticis, pēc skaidri noteiktiem un pārdomātiem kritērijiem, ko apstiprinājusi Tieslietu padome, liekot uzsvāru ne vien uz augstu profesionālo zināšanu līmeni, bet arī uz tiesneša amatam vajadzīgo personisko kompetenču un īpašību piemērotību.
2. Neizprotams ir augstākās tiesu varas amatpersonas paziņojums attiecībā uz jaunajiem biedriem tiesnešiem, kurā tiek apšaubītas viņu spējas veikt tiesneša pienākumus. Jāatzīmē, ka līdzīgs karjeras ceļš ir bijis pašam Augstākās tiesas priekšsēdētājam, kļūstot par Senatoru bez iepriekšējās tiesneša darba pieredzes.
3. Esam satraukti par Augstākās tiesas priekšsēdētāja apgalvojumu, ka viņš uztraucoties, ka Ekonomisko lietu tiesas tiesnešiem var nākties stāties disciplinārkomisijas priekšā. Šādi apgalvojumi ir tulkojami, kā spiediens uz jaunajiem tiesnešiem.
4. Klajā pretrunā ar iepriekš pausto attieksmi pret tiesneša Jansona darba kvalitāti ir Augstākās tiesas priekšsēdētāja paziņojumi par Lembergu notiesājošās tiesas darba vērtējumu. Publiski izteiktais negatīvais tiesas vērtējums ir noticis pirms minētā tiesas procesa izpēti. Šāds apgalvojums uzskatāms par spiedienu uz tiesu.
5. Ir jānošķir sprieduma, tiesas vai tiesneša kritika no apvainojumiem. Kritika nozīmē civilizētu, konkrētu un argumentētu viedokļa izteikšanu par trūkumiem un kļūdām. Jau iepriekš vairākkārt paustā nepatika pret Ekonomisko lietu tiesu pati par sevi nav pamats kritikai, jo īpaši, ja tai neseko argumentēts pamatojums.
6. Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir viena no augstākajām tieslietu amatpersonām valstī ar visai plašām pilnvarām attiecībā uz tiesu varu, tai skaitā ar tiesībām rosināt disciplinārlietas pret tiesnešiem. Līdz ar to, ja šāda amatpersona izsaka neargumentētu nepatiku pret konkrētiem tiesnešiem, to var uztvert kā tiesnešu ietekmēšanu.

Tieslietu padome norāda kā nepieņemamu situāciju, kur Augstākās tiesas priekšsēdētājs, ar apgalvojumiem bez pierādījumiem, grauj sabiedrības uzticēšanos jaunajiem tiesnešiem un tiesu varai kopumā. Ņemot vērā minēto, Tieslietu padome aicina izvērtēt Augstākās tiesas priekšsēdētāja rīcības ētiskumu.

Demokrātiskā sabiedrībā ļoti svarīga ir sabiedrības uzticēšanās tiesu varai kopumā un katram tiesnesim atsevišķi – tas ir uzsvērts šī gada 2.februārī apstiprinātajā Tiesnešu ētikas kodeksa preambulā. Pieņemot jauno Tiesnešu ētikas kodeksu, Latvijas tiesneši ir apņēmušies ievērot tajā nostiprinātos principus.

Ētikas kodeksa pirmajā kanonā ir uzsvērts, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu un tiesu varas neatkarību. Savukārt otrais kanons nosaka, ka tiesneša godprātība un cieņpilna attieksme stiprina un vairo sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. Tajā ir skaidrots, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā. Ceturtais kanons nosaka, ka tiesas efektīvas darbības pamatā ir tiesneša profesionālās prasmes un zināšanas. Tiesneša darba pieredzes sasaistīšana ar tiesneša disciplināras atbildības jautājumiem bez konkrētiem faktiem un pierādījumiem var radīt šaubas par tiesneša neatkarību un objektivitāti tiesas spriešanā vēl pirms Ekonomisko lietu tiesas darbības uzsākšanas. Savukārt piektais kanons nosaka, ka tiesneša uzvedībai visā savā darbībā jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas autoritāti. Augstākās tiesas priekšsēdētāja publiskie apgalvojumi apdraud tiesu varas autoritāti.

Tieslietu padome norāda, ka tiesiskums un demokrātija labi darbojas tikai sabiedrībās ar augstu pilsoniskās apziņas līmeni un tiesisko kultūru, kas cita starpā sevī ietver arī izglītotību un zināšanas par valsts, tai skaitā tiesas uzbūves un darbības principiem. Uz faktiem un pierādījumiem nebalstīti, tikai emocijās sakņojoties apgalvojumi neliecina par šādu augstu pilsonisko apziņu un kultūru, un tikai grauj valsts un sabiedrības pamatus.

Tieslietu padomes priekšsēdētājs

A. Strupišs